

4. Телемуха С. Б. Мозковий штурм як метод реалізації інтерактивного навчання [Електронний ресурс] / С. Б. Телемуха // Український науково-медичний молодіжний журнал. - 2014. - № 1. - С. 169-171. -[Електронний ресурс] Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unmmj_2014_1_47
5. Черненко З. С. Юридична клініка як форма підготовки студентів-правників : на прикладі викладання медичного права. / З.С. Черненко // Вісник Академії адвокатури України- 2013. - №3 (28) . - С. 68-74.
6. Клименко О.В. Застосування методу «мозкової атаки» у медичних закладах / О.В. Клименко // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. - №1. - С. 123-125.
7. Мергель Т. В. Застосування інтерактивного методу «мозкового штурму» у навчальному процесі / Т. В. Мергель // Медична освіта. - 2015. - № 4. - С. 44-47.

Толкач А.М., старший викладач кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права

Книш Ю.О., студентка 3 курсу,
гр. ПР-143, юридичний факультет

*Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)
e-mail: knish-yulya@vail.ru*

ПРОБЛЕМА ПРАВОВОГО СТАТУСУ БІПАТРИДІВ

Одним із основних прав людини відповідно до Загальної декларації прав людини є право на громадянство. Ця норма має правове закріплення в Конституціях та в спеціальному законодавстві. Серед науковців світу подвійне громадянство має багато прихильників і ще більше - противників. Одні держави розглядають його як загрозу національній безпеці, інші - використовують всі можливі переваги подвійного громадянства.

Проблема подвійного громадянства не є однозначною, оскільки вона торкається, з одного боку, прав і свобод людини і громадянина, з іншого - інтересів держави. З огляду на ці обставини дослідження зазначеного питання в сучасних умовах є надзвичайно актуальним [1, с. 123].

Громадянство - це правовий зв'язок між особою та державою, що визначає їхні права та обов'язки. У міжнародному праві є поняття «біпатрид», «апатрид». Хто ж такі біпатриди?

Біпатриди (від лат. bis - двічі і грец. patridos - батьківщина, вітчизна) - це особи, які перебувають одночасно в громадянстві двох (а іноді і більш) держав.

Стаття 2 Європейської конвенції про громадянство 1997 р. містить положення, відповідно до якого множинне громадянство означає одночасну належність особи до громадянства двох або більше держав [2].

Метою статті є дослідження проблемних аспектів правового статусу біпатридів у різних країнах та шляхи їх вирішення.

Ставленням до подвійного громадянства світ розділений навпіл. Близько половини країн світу дозволяють своїм громадянам мати паспорти інших держав. Серед них, переважно, країни Заходу.

На сьогоднішній день у світі є близько 100 держав, які допускають можливість подвійного громадянства. Серед них Бельгія, Бразилія, Канада, Колумбія, Кіпр, Сальвадор, Фінляндія, Греція, Угорщина, Ісландія, Ірландія, Італія, Латвія, Мексика, Нова Зеландія, Швеція, Велика Британія та інші країни. Вважається, що стосовно набуття другого громадянства найліберальнішою країною у світі є Австралія, натомість там чи не найжорсткіше імміграційне законодавство.

За ставленням до біпатризму держави можна умовно поділити на три групи:

- держави, що дозволяють множинне громадянство (наприклад, Іспанія, Канада, Франція);

- держави, які дозволяють подвійне громадянство за певних умов (наприклад, Литва, Румунія, Фінляндія);

- держави, котрі не визнають множинного та подвійного громадянства (наприклад, Австрія, Данія, Білорусь, Україна) [3].

Серед країн, що визнають множинне громадянство, здебільшого держави, які мали в минулому колонії або держави, утворені іммігрантами. Відповідно, подвійне або множинне громадянство полегшує зв'язок між колишніми метрополіями та їх колоніями, підтримує вплив колишніх метрополій у відповідних країнах та спрощує зв'язок між іммігрантами та їх історичною батьківщиною.

Прикладом може бути Конституція Іспанії, де в ч. 3 ст. 11 вказується, що «держава може укласти договори про подвійне громадянство з іbero-американськими країнами або ж з країнами, що мали або мають особливі зв'язки з Іспанією.

В цих країнах, навіть якщо вони не визнають за своїми громадянами такого права на взаємній основі, іспанці можуть натуралізуватися без втрати іспанської громадянства» [4].

Такі договори існують в Іспанії з Аргентиною, Болівією, Гватемалою, Домініканською Республікою, Еквадором, Екваторіальною Гвінеєю, Колумбією, Коста-Рікою, Нікарагуа, Перу, Парагваєм, Філіппінами, Чилі та іншими країнами.

Найчастіше подвійне громадянство виникає внаслідок колізії національних законодавств держав. Так, воно виникне у випадку народження дитини на території держави, яка застосовує «право ґрунту», а батьки такої дитини будуть громадянами держави, яка використовує «право крові», або у разі одруження жінки з громадянином держави, яка автоматично надає громадянство жінкам при їх одруженні з її громадянином. Множинне громадянство досить часто виникає у випадку натуралізації особи, коли вона не втрачає свого попереднього громадянства. Іноді множинне громадянство може виникати внаслідок територіальних змін держав. Наприклад, утворилась певна кількість осіб із словенсько-хорватським громадянством. Словенія при визначенні кола своїх громадян після проголошення її незалежності керувалась територіальним принципом, унаслідок чого словенське громадянство отримали й хорвати, які зберегли при цьому хорватське громадянство. Отримали множинне громадянство і деякі громадяни колишнього СРСР.

Подвійне громадянство розглядається окремими вченими як негативне явище, оскільки, на їх думку, біпатризм не є кращим правовим становищем для людини у її відносинах з державою. Множинне громадянство виникає не лише як волевиявлення особи, а й внаслідок різноманітних колізій у законодавствах країн, з якими особу пов'язує походження чи місце постійного проживання. В інших випадках множинне громадянство виникає як об'єктивний юридичний факт, незалежно від волевиявлення особи, оскільки стосується не конкретної особи, а різних підходів у законодавствах країн до визначення статусу своїх громадян.

Слід зазначити, що біпатрид має можливість користуватися правами по законам держав, громадянином яких він є. Одночасно він має й подвійні обов'язки. Саме в цих рамках можуть виникати колізії. Це зумовлює виникнення міждержавних спорів правового, політичного та соціально-економічного характеру. Стосовно проблеми «правового зв'язку особи з державою» міжнародними судовими органами було прийнято ряд рішень, які стали прецедентами [5, с. 36].

Доцільно розглянути проблемні аспекти біпатризму на певних прикладах.

Наведемо наступний приклад: дитина, що народилася на мексиканській території від батьків-австрійців буде мексиканським громадянином за Конституцією Мексики і австрійським громадянином по австрійському закону. А згідно з чотирнадцятою поправкою до Конституції США, філіація відбувається за принципом «права ґрунту». Цей принцип не поширюється на дітей дипломатів, консулів і деяких інших категорій іноземців. Однак припускається можливість набуття громадянства на основі «права крові»: американським громадянином є особа, яка народилася за кордоном у батьків, які є американськими громадянами [6, с. 128].

Характерно, що в такому випадку філіація обмежена тільки одним поколінням народжених за кордоном. Це застереження зумовлене наміром запобігти практиці біпатризму, але його не можна вважати абсолютно ефективним. Зокрема, громадянин США,

який за законом набувцього стану за «правом крові», народившись на території іншої держави, де діє «право ґрунту», за звичайних умов буде вважатись і громадянином цієї держави. З іншого боку, особа, яка народилася на території США у громадян іноземної держави, де домінує «право крові», також може стати біпатридом.

Негативним фактором подвійного громадянства у ряді випадків є те, що воно створює для особи певні складнощі, якщо кожна з держав вимагає від нього виконання громадянських обов'язків. Держави, як правило, негативно відносяться до такого стану і укладають договори про запобігання випадкам подвійного громадянства, зобов'язавши осіб, що мають громадянство обох сторін договору, вибрати одне громадянство і тим самим припинити інше. В будь-якому разі за своїми громадянами держави не визнають жодних прав, щодо наявності у них також іншого громадянства. Більш того, такі громадяни часом піддаються деяким обмеженням в правах. Наприклад, згідно ч. 3 ст. 16 Конституції Румунії «публічні функції і високі посади можуть бути заміщені особами, що мають лише румунське громадянство і місце проживання в країні» [7].

Проте зустрічається і інший підхід. Так, в Польщі останній Президент Другої республіки (1918-1939 рр.) мав окрім польського ще громадянство Швейцарії, куди і втік після вторгнення до Польщі гітлерівських військ. А в 1990 році головним суперником на виборах в того, що став тоді Президентом Леха Валенси виявився бізнесмен, в якого окрім польського є ще громадянство Канади, де він проживає постійно, а також Перу [8, с. 325].

Варто зазначити, що у законодавстві більшості країн не визначаються юридичні наслідки подвійного громадянства, проте водночас передбачаються різні заходи щодо запобігання цьому явищу. Так, для запобігання випадкам біпатризму майже в усіх розвинутих країнах законодавчо встановлено, що одруження жінки з іноземцем автоматично не впливає на її громадянство. Для ліквідації біпатризму нерідко використовується практика оптації, тобто вибору громадянства. Порядок оптації встановлюється в законодавстві і міжнародних договорах. Найчастіше оптація має місце у зв'язку з територіальними змінами та укладанням спеціальних міждержавних угод про запобігання подвійному громадянству та усунення його.

В нашій державі проблема подвійного громадянства за останні роки набуває все більшої актуальності, що обумовлено насамперед особливостями розвитку держави, яка перебуває на шляху становлення [9].

Не дивлячись на те, що в Україні діє принцип єдиного громадянства, є непоодинокі випадки, коли жителі Закарпаття мають одночасно і українські і угорські паспорти, і що найцікавіше, за подвійне громадянство в Україні не встановлена відповідальність. З введенням принципу подвійного громадянства (дискусії з приводу даного питання в Україні точаться досить давно) можна спрогнозувати, що збільшиться вплив Угорщини на Закарпатті, в якій діє принцип подвійного громадянства. А з урахуванням, того, що на Закарпатті проживає значна кількість етнічних угорців, то виникає можливість навіть втрати частини держави, тобто по аналогії з Донбасом і сепаратистським рухом, тільки вже з іншого боку.

Таким чином, ми визначили особливості правового статусу осіб, які мають подвійне громадянство.

Отже, біпатризм – це перебування особи одночасно в громадянстві двох і більше держав. На нашу думку, проблема подвійного громадянства повинна була давно вирішена, на міжнаціональному рівні, шляхом прийняття відповідних конвенцій. Повинні бути укладені міжнародні договори про ліквідацію і запобігання множинному громадянству.

Список використаних джерел:

1. Толкачова І.А. Подвійне громадянство в Україні та країнах СНД: конституційно-правовий аспект / І. А. Толкачова // Держава і право. Юридичні і політичні науки. - 2013. - Вип. 60. - С. 123-127.
2. Європейська конвенція про громадянство// Рада Європи, Конвенція, Доповідь від 06.11.1997. № ЕТС, № 166 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_004

3. Лагутов Ю. Проблема подвійного громадянства в Україні: аналіз ситуації, зарубіжний досвід, шляхи вирішення, законодавчі пропозиції [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/May2009/12.htm>
4. Конституція Іспанії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://vivovoco.astronet.ru/VV/LAW/SPAIN.HTM>
5. Якимчук О. В. Особливості правового статусу біпатридів у міжнародному праві [Текст] / О. В. Якимчук // «Приоритетные направления развития правовой системы Украины» (г. Донецк, 25-26 октября 2013 г.). — Херсон : Издательский дом "Гельветика", 2013. – с. 35-38.
6. Георгіца А. З. Конституційне право зарубіжних країн: Навчальний посібник. – Чернівці: “Рута”, 2000. – 424 с.
7. Конституція Румунії [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Румунського Парламенту. – Режим доступу: <http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=371>
8. Богуславский М. М. Международное частное право: Учебник / М. М. Богуславский. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2005. – 604 с.
9. Киян Є. В. Правовий статус біпатридів у міжнародному праві [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/42_PRNT_2015/Pravo/13_202535.doc.htm

Толкач С.М., старший викладач кафедри цивільного,
господарського права та процесу
*Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)*

25 РОКІВ ФЕРМЕРСТВА В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Перші фермерські господарства з’явилися в Україні в 1989 р., ще до прийняття Закону України «Про селянське (фермерське) господарство» у грудні 1991 року. Вони виникли шляхом виходу їхніх власників із колгоспів, а пізніше КСП. Засновники фермерських господарств не мали необхідного професіоналізму, стартового капіталу, не одержали вони й належної підтримки з боку держави. Ринково-підприємницьке середовище, зокрема кон’юнктура на ринку засобів сільгосппризначення і сільгосппродукції, було й залишається вкрай несприятливим для усіх агроструктур.

Функціонування та розвитку фермерських господарств в Україні досліджувалися у працях багатьох науковців та практиків, таких як А.Р. Дуб, Д.С. Добряк, Л.В. Корнілов, І.О. Новаковська, С.М. Остапчук, П.Т. Саблук, М.Г. Ступень, А.М. Третяк, Т.І. Яворська, а та ін.

В економічній літературі розвиток фермерських господарств досліджується в різних аспектах, що знайшло відображення у працях таких науковців, як Л.О. Мармуль, О.Л. Гальцової, О.В. Гривківської, І.В. Хлівної, Т.В. Апостолова.

Розвиток фермерських господарств слід розглядати як складний історичний процес, зумовлений ринковим механізмом господарювання, соціальними та іншими потребами суспільства. Цей процес в Україні проходив ряд історичних періодів, що характеризуються якісними та кількісними перетвореннями.

Історики виділяють чотири історичні періоди формування селянського господарства фермерського типу, аналізуючи вплив аграрних реформ 1848, 1861, 1906-1916 р, 1990-х років.

Земельні й майнові відносини першого періоду (займанщина як спосіб отримання землі, становлення вільних господарств товарного характеру, соціальна мобільність селянства в козацькій державі) сприяли формуванню багатогалузевих господарств, а саме козацьких господарств, що орієнтувалися на товарне виробництво і використовували найману працю.

Другий період становлення господарств фермерського типу збігається з періодом утвердження капіталістичних ринкових відносин. Знаковими для українських земель були скасування кріпосного права і здійснення столипінської реформи. Внаслідок цього